

COTOPAXI ECUADOR 1972



50. ROCZNICA CZECHOSŁOWACKO-POLSKIEJ WYPRAWY NA WULKAN



Wystawa przygotowana przez Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie
we współpracy z Instytutem Historii PAN oraz Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky

Autorzy: Joanna Laskosz, Marzena Włodek

Projekt graficzny: Aleksandra Suszyńska

Fotografie udostępnili: Jerzy Dobrzyński, Lenka i Petr Hradeccy, Bedřich Mlčoch, Andrzej Paulo

Wykorzystano fragmenty artykułów Jerzego Dobrzyńskiego i Andrzeja Paulo oraz listów Andrzeja Paulo do rodziny

POMYSŁ wspólnej wyprawy pojawił się latem 1968 roku po spotkaniu grupy czeskich grotolazów z polskim alpinistą i grotolazem Jerzym Dobrzyńskim w trakcie wspólnej eksploracji jaskini w Słowackim Krasie. Animatorem nawiązania współpracy był mieszkający w Pradze fizyk, absolwent UJ dr Maciej Kucharski wraz z żoną Zdenką. Idea wyprawy konkretyzowała się powoli. Czescy grotolazi, wśród których była grupa geologów zainteresowanych wulkanami, planowali wyprawę do Afryki na wulkany w paśmie Wirunga. Jednak ze względów bezpieczeństwa do wyjazdu nie doszło. Przed nastaniem zimy 1969/70 pojawił się nowy cel – wejście na najwyższy czynny wulkan świata Cotopaxi (5897 m n.p.m.) w Ekwadorze i pierwsze badania jego krateru. Zawiązała się też ekipa (13 Czechów: Miroslav Krůta, Vladimír Lysenko, Petr Hradecký, Lenka Hradecká, Bedřich Mlčoch, Vladimír Bartoš, Gustav Ginzel, Jiří Haleš, Gabriela Zoubková, Mnislav Zelený, Petr Polák, Jan Beaufort, Tomáš Krůta i 4 Polaków: Jerzy Dobrzyński, Grzegorz Haczewski, Andrzej Paulo, Antoni Tokarski). Organizatorami wyprawy „Cotopaxi 72” z czechosłowackiej strony byli: towarzystwo przyrodniczo-krajoznawcze „Svaz pro ochranu přirody a krajiny” oraz Ústřední ústav geologický w Pradze, przy poparciu Ministerstwa Kultury Czechosłowacji, zaś w Polsce Krakowski Klub Wysokogórski, przy poparciu Polskiego Towarzystwa Geologicznego. Przygotowania trwały dwa lata. Pomoc finansową, aprowizacyjną lub sprzętową okazało około 80 instytucji i organizacji obydwu krajów.

W ramach zdobywania doświadczenia czescy grotolazi w 1970 roku zorganizowali wyprawę na wulkan Etna, a jesienią 1971 w celu wzajemnego poznania umiejętności alpinistycznych, współpracy w trudnych warunkach i wyłonienia ostatecznego zespołu przeprowadzono kilka spotkań w jaskiniach Tatr Polskich i Słowackich. W 1972 roku nastąpiły zmiany w składzie osobowym; z grupy czeskiej zostało 11 członków (w tym przysłany niespodziewanie do Ekwadoru redaktor czasopisma „Rudé Právo”), zaś z polskiej 2. Kierownikiem ekspedycji został M. Zelený, kierownikami podgrup zadaniowych M. Krůta, P. Hradecký i V. Lysenko. Ze strony polskiej A. Paulo był odpowiedzialny za zorganizowanie transportu drogą morską całego ekwipunku wyprawy oraz za przygotowanie i kierowanie wyjściem na wulkan i zejściem do badań krateru.



▲ Andrzej Paulo i Miroslav Krůta rozpakowują zaopatrzenie na wyprawę w garażu BRH PRL w Quito, lipiec 1972, fot. J. Dobrzyński

10 czerwca 1972 roku Polacy zaokrętowali się na m/s „Śniadecki” wraz z dwutonowym bagażem wyprawy. Pod koniec czerwca do Quito przylecieli M. Zelený i M. Krůta w celu załatwienia spraw formalnych. Reszta ekipy czeskiej wylądowała w Ekwadorze początkiem lipca.

Grupa geologiczna założyła obóz pod Cotopaxi i rozpoczęła badania. M. Zelený wraz z filmowcem P. Polákiem wyjechali do Amazonii w północnym Ekwadorze na badania etnograficzno-antropologiczne tamtejszych plemion.

Polacy przyплыли 21 lipca do Guayaquil, szybko odprawili i przewieźli ładunek do prowizorycznego magazynu w Quito, a pod Cotopaxi dotarli już dwa dni później, ku wielkiej radości czeskich kolegów, którzy bez prowiantu i sprzętu czekali pod wulkanem już drugi tydzień. Tak sprawny transport zawdzięczano Janowi Naglikowi, radcy handlowemu i chargé d'affair polskiej placówki dyplomatycznej w Quito. Załatwił on bezpłatne wypożyczenie jeepa i inicjował wsparcie organizacyjne i rozgłos medialny wyprawy.



▲ Przed budynkiem polskiej placówki dyplomatycznej w Quito, od lewej stoją: p. Janiszewski, Jan Naglik, Andrzej Paulo, Gustav Ginzel, lipiec 1972, fot. J. Dobrzyński

Jeep ekspedycji w drodze do obozu, lipiec 1972, fot. J. Dobrzyński ▼



COTOPAXI ECUADOR 1972

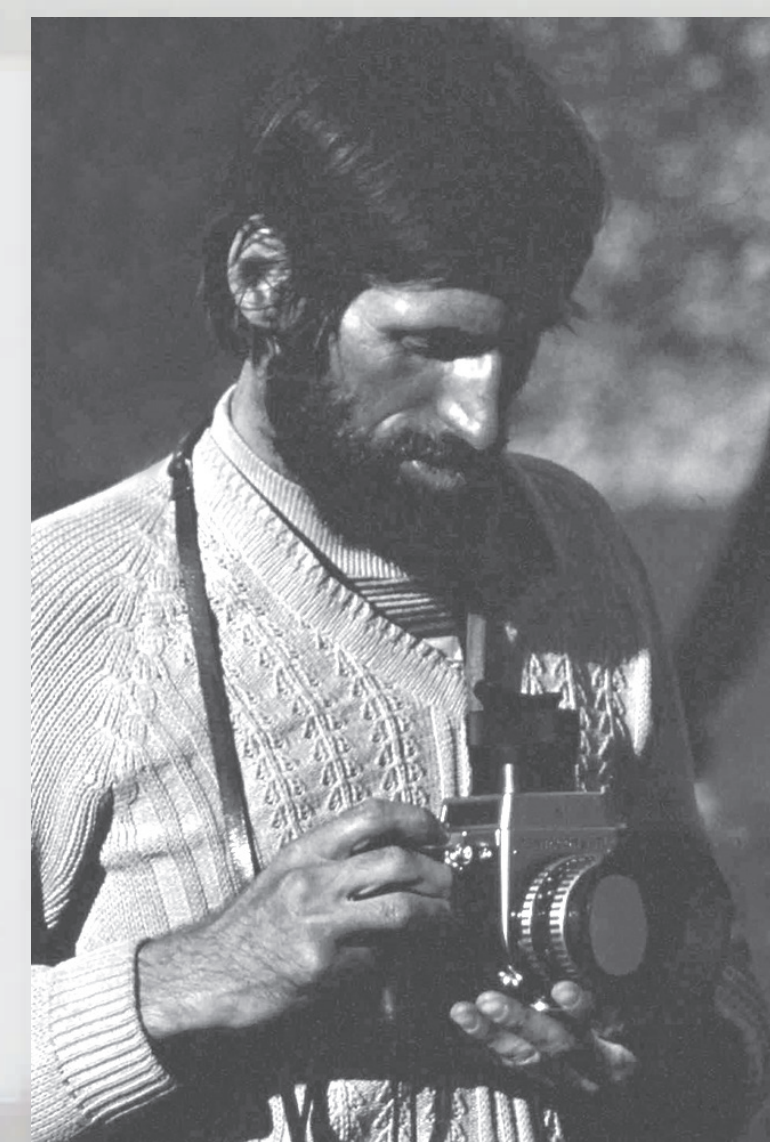


W WYPRAWIE uczestniczyło jedenastu obywateli Czechosłowacji i dwóch Polaków. Trzon stanowili geolodzy.



Blahoslav Braun (1928–1989)

dziennikarz, alpinista, redaktor dziennika „Rudé právo”, publikujący reportaże z wyprawy, autor książki o ekspedycji: *V ledu a ohni And* (Praha 1976)



Jerzy Dobrzyński, ur. 1942

metalurg, alpinista, grotolaz. Pierwszy zszedł na dno krateru Cotopaxi.



Jiří Haleš, ur. 1936

chemik, herpetolog, grotolaz, fotograf



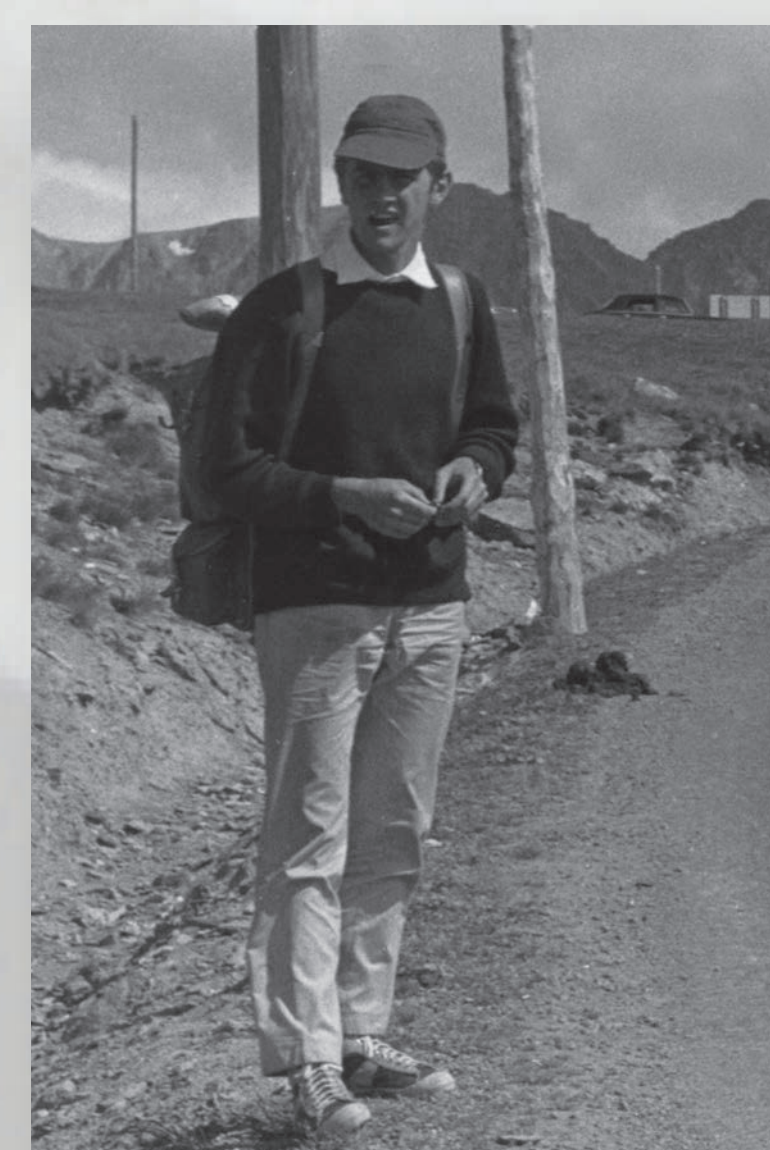
Gustav Ginzel (1932–2008)

alpinista, grotolaz, przewodnik górski, podróżnik, korespondent czasopism alpinistycznych



Lenka Hradecká, ur. 1946

geolog, grotolaz, żona P. Hradeckiego, skarbnik wyprawy, pierwsza kobieta na szczycie wulkanu Sangay



Petr Hradecký, ur. 1946

geolog, speleolog, mąż L. Hradeckiej, kierownik zespołu wykonującego mapę geologiczną Cotopaxi, współtwórca pierwszego geoparku UNESCO w Ameryce Środkowej (Geopark Rio Coco)



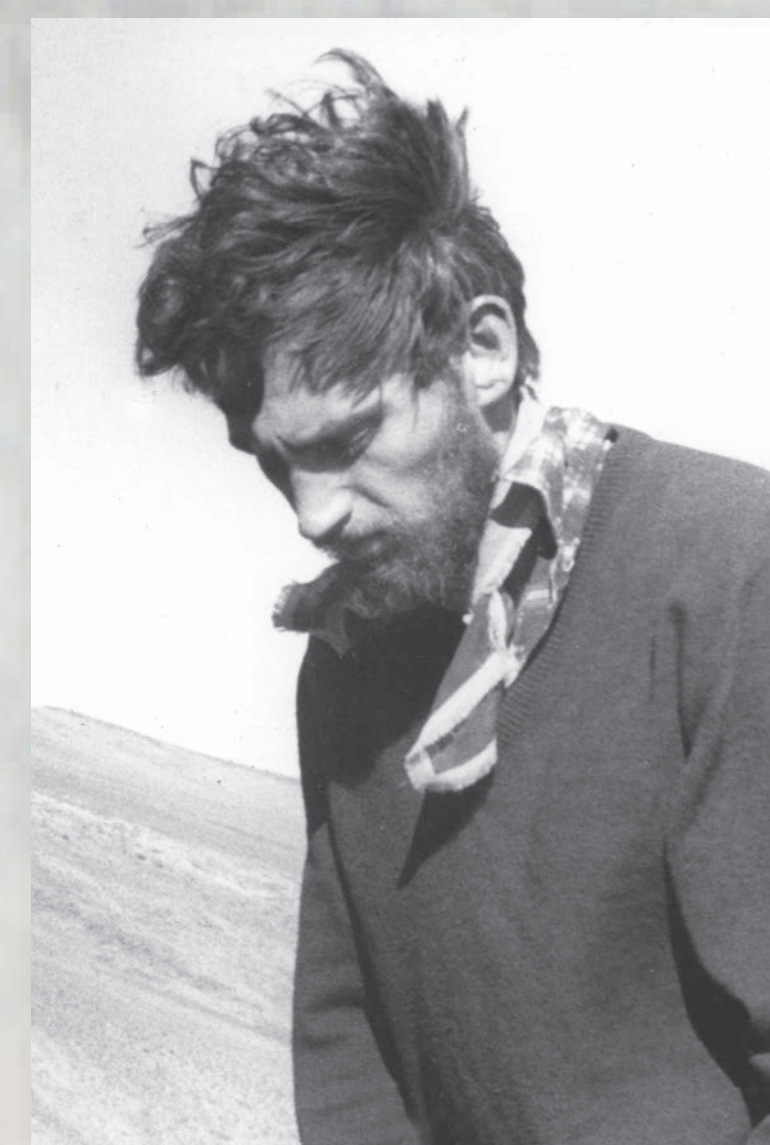
Miroslav Krůta, ur. 1943

geolog, paleontolog, grotolaz, podróżnik, tłumacz, adiunkt Uniwersytetu Karola w Pradze, partner G. Zoubkovej, współautor książki o wyprawie Cotopaxi: *Až na dno...Cotopaxi!* (Praha 2018)



Vladimír Lysenko, ur. 1940

geolog, grotolaz, publicysta, działacz społeczny, wiceminister środowiska. W latach 1981–1982 pracował w Ekwadorze nad mapą zagrożenia stolicy Quito przez wulkan Pichincha.



Bedřich Mlčoch, ur. 1948

hydrogeolog, geomorfolog, grotolaz, alpinista. Z J. Dobrzyńskim zszedł na dno krateru Cotopaxi.

COTOPAXI ECUADOR 1972



Andrzej Paulo, ur. 1937

geolog, alpinista, ratownik TOPR, podróżnik, społecznik i działacz podziemnej „Solidarności”, profesor AGH w Krakowie, pełnomocnik rektora AGH ds. współpracy z uczelniami Ameryki Łacińskiej, kierownik Polskiej Wyprawy Naukowej do Peru, współtwórca geoparku UNESCO Colca i Wulkany Andahua



Petr Polák (1943–2012)

operator filmowy, alpinista, pedagog, pracownik telewizji czechosłowackiej, realizator filmów dokumentalnych z wypraw do Iranu, Ekwadoru, Włoch i w Himalaje



Mnislav Zelený, ur. 1943

etnolog, publicysta i dyplomata, znawca indiańskich plemion Amazonii, prowadzący regularne badania w Brazylii, Peru, Ekwadorze, Panamie, Kostaryce, Hondurasie i Meksyku, w latach 1996–2001 ambasador Republiki Czeskiej w Kolumbii i Ekwadorze, kierownik ekspedycji Cotopaxi '72



Gabriela Zoubková ur. 1945

psycholog, alpinistka, tłumacz, podróżnik, partnerka M. Krůty, współautorka książki o wyprawie Cotopaxi: *Až na dno...Cotopaxi!* (Praha 2018)



▲ Uczestnicy wyprawy Cotopaxi '72. W pierwszym rzędzie od lewej: Jiří Haleš, Gustav Ginzel, Jerzy Dobrzyński, w drugim rzędzie od lewej: Petr Polák, Bedřich Mičoch, Lenka Hradecká, Petr Hradecký, Gabriela Zoubková, Mnislav Zelený, w trzecim rzędzie od lewej: Blahoslav Braun, Vladimír Lysenko, Miroslav Krůta, Andrzej Paulo, sierpień 1972

OBÓZ został założony na wysokości około 3900 m n.p.m. na skraju przełęczy Limpiopungo (Czysta Przełęcz), naprzeciw stożka Cotopaxi.

BADANIA GEOLOGICZNE wulkanu Cotopaxi trwały od początku lipca do 18 sierpnia. Były prowadzone na zboczach, w stromobocznych wąwozach poniżej czapy lodowej, w strefie 3900–4900 m n.p.m. na obszarze ok. 200 km². Głównym zadaniem prac terenowych było wykonanie mapy geologicznej zasięgu różnorodnych pokryw piroklastycznych i potoków lawy, a także wykonanie mapy geomorfologicznej tego obszaru. Pierwszym zadaniem kierował P. Hradecký, a drugim V. Lysenko, każdy z nich dysponując podzespołem kilku osób. Polacy pracowali w składzie pierwszego zespołu. Dodatkowo analizowali próbki wody pobrane ze źródeł na stożku, w tzw. polowym laboratorium analiz wody.

Dzień na równiku trwa 12 godzin, badania zajmowały wiele czasu, a trzeba było wrócić do obozu i dźwigać dodatkowy sprzęt na wypadek biwaku po drodze. Członkowie ekip kartujących wracali wieczorem zmęczeni, przystosowując stopniowo swe organizmy do wysokości i zmiennej pogody.

Pozostali członkowie wyprawy byli mniej związani z obozem. M. Zelený z P. Polákiem do 18 sierpnia prowadzili badania etnograficzno-antropologiczne w dorzeczu górnej Amazonki wśród Indian plemienia Kofanów. J. Haleš badał świat gadów. B. Braun pisał reportaże z wyprawy. Psycholog G. Zoubková gospodarzyła w obozie, zajmowała się spiżarnią i apteczką, a ponadto badała dynamikę zmian stosunków międzyludzkich w trudnych warunkach. Całość działań obozowych koordynował M. Krůta



▲ Jiří Haleš, Vladimír Lysenko, Mnislav Zelený przygotowują sesję fotograficzną, sierpień 1972, fot. J. Dobrzyński



▲ Vladimír Lysenko i Gabriela Zoubková w obozowej kuchni, lipiec 1972, fot. J. Dobrzyński



▲ Wymarsz na badania w terenie, lipiec 1972, fot. J. Dobrzyński



▲ Jerzy Dobrzyński przy pracy w polowym laboratorium analiz wody, sierpień 1972, fot. A. Paulo



▲ Andrzej Paulo podczas badań terenowych, lipiec 1972, fot. J. Dobrzyński



▲ Mapa geologiczna Cotopaxi przygotowana przez uczestników ekspedycji

» Wstajemy o godz. 7-mej, wyruszamy na nasze rozpoznania około 9-tej, wracamy do obozu między godz. 5-tą a 7-mą, nurkujemy do śpiworów około 9-tej wieczorem. Zwykle wiatr łopocze płachtami namiotów, mimo że nasza dolinka jest wyjątkowo zaciszna. Okolice są mniej gościnne i często nasi chłopcy na marszrutach chronią się przed mżawką, podczas gdy ten, który pozostał na dyżur w obozie, opala się w gorącym słońcu w samych spodenkach. Kończymy już mapę Cotopaxi, najbardziej odległe skaliste stoki zajmą chyba nie więcej jak 4 dni pracy. A wtedy ruszy „akcja krater”! »

z listu A. Paulo do rodziny, Limpiopungo, 3 VIII 1972

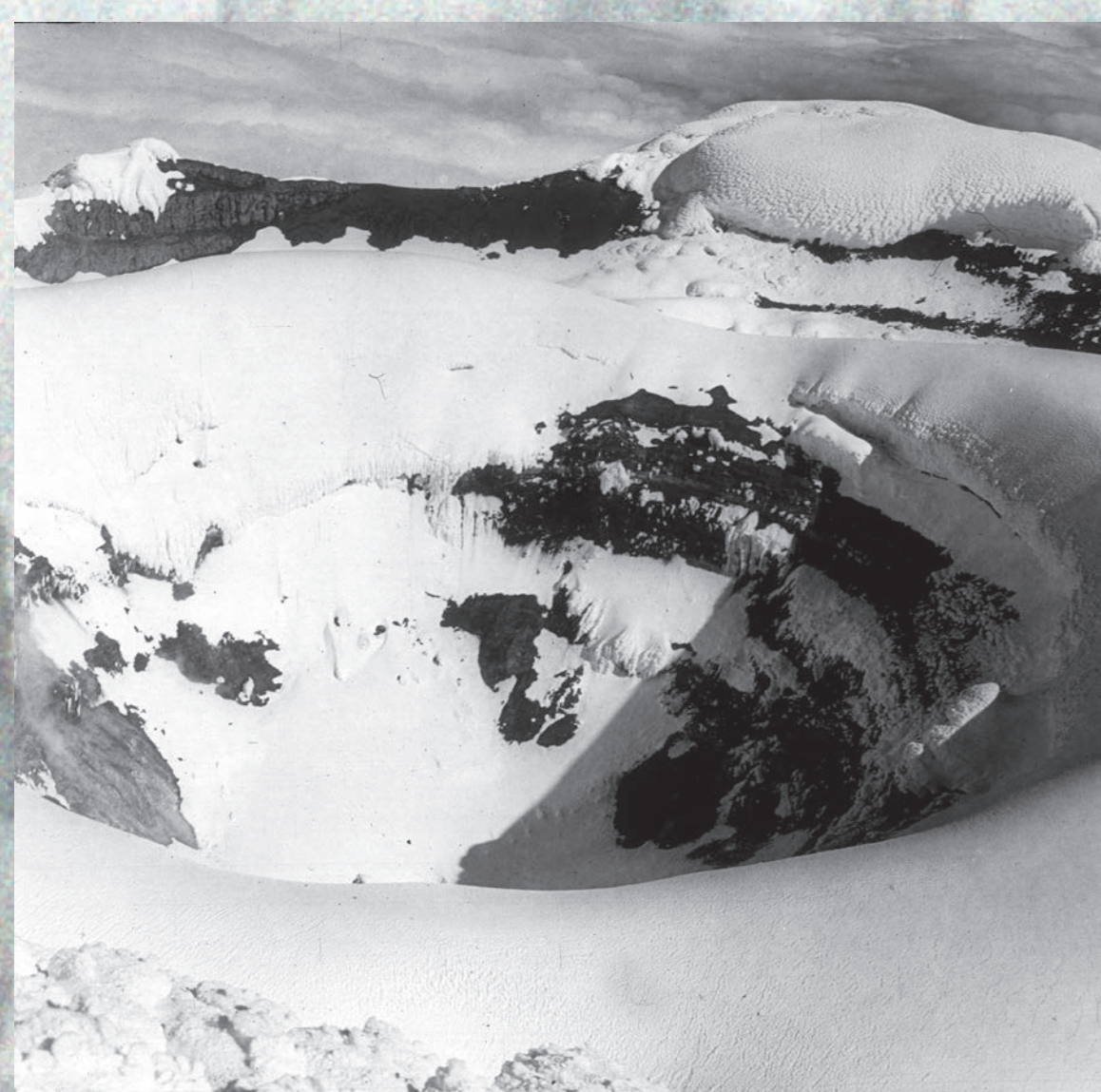
COTOPAXI ECUADOR 1972



„AKCJA KRATER” miała trzy odsłony. Najpierw 6 sierpnia na szczyt Cotopaxi w celach rekonesansowych weszli: Braun, Dobrzyński, Ginzel, Hradecy, Lysenko, Mlčoch, Naglik i Paulo. Następnie 10–11 sierpnia Ginzel, Haleš, Krůta i Zoubková zdobyli szczyt nowym wariantem. Pierwsza próba zdobycia krateru odbyła się 22 sierpnia, niestety zakończyła się niepowodzeniem z powodu złych warunków atmosferycznych i zasłabnięcia jednego z uczestników. Kolejna próba, zwycięska, w zespole Paulo, Ginzel, Braun, Lysenko, Polák, Dobrzyński i Mlčoch nastąpiła 2 września.



▲ Uczestnicy ekspedycji wyruszają na Cotopaxi, 21 VIII 1972, fot. J. Dobrzyński



▲ Krater Cotopaxi, wrzesień 1972, fot. J. Dobrzyński



▲ Na szczycie Cotopaxi – od lewej: B. Braun, V. Lysenko, P. Hradecký, L. Hradecká, J. Naglik, G. Ginzel, J. Dobrzyński, klęczy A. Paulo, 6 VIII 1972, fot. B. Mlčoch



▲ Jerzy Dobrzyński i Vladimir Lysenko w drodze do schroniska pod Cotopaxi, sierpień 1972, fot. ze zbiorów B. Mlčocha

» ...Tak, udało się. Wyszliśmy [ze schroniska na 4860 m] o 22.00, o 6.30 osiągnęliśmy brzeg krateru. W pół godziny później przysły mgły, które zasłoniły wszystko, mokry śnieg sypał prawie bez przerwy. Na szczęście zdążyliśmy wybrać odpowiednie miejsce do zejścia, możliwie oddalone od trujących solfatar (gazy wulkaniczne z SO_2 i H_2S) i bezpieczne od spadających kamieni (wnętrza kraterów są niezwykle kruche). Jako kierownik akcji miałem od początku mnóstwo roboty i nie zdążyłem wykorzystać [do zdjęć i filmowania] krótkotrwałej widoczności na początku. Ponad 8-kg bagaż kamery filmowej i aparatu stał się zbyt ciężkim obciążeniem. Około 11.00 Jurek Dobrzyński rozpoczął zjazd i chwilę później był na dole. Po nim Bedřich Mlčoch. Stale asekurowani zwiędzali krater, mierzyli temperaturę wydobywających się gazów, zbierali próbki skał wraz z obfitymi zaskorupieniami siarki. Swoje wrażenia i, co ważniejsze, polecenia dla nas, niewidzących ani słyszących nic, przekazywali stale radiotelefonem. Bez niego akcja nie byłaby chyba w tych warunkach możliwa. [...] O 15.45 po pokonaniu lodowych ścianek [...] byli z powrotem. W kraterze najwyższego czynnego (na szczęście nie w tej chwili) wulkanu pozostały dwie małe flagi zdobywców. »

z listu A. Paulo do rodziny



▶ Petr Polák nagrywa film przed zdobyciem krateru, 2 IX 1972, fot. J. Dobrzyński



▶ Przygotowania do zjazdu na dno krateru Cotopaxi, 2 IX 1972, fot. J. Dobrzyński



▶ Bedřich Mlčoch na dnie krateru Cotopaxi, 2 IX 1972, fot. J. Dobrzyński



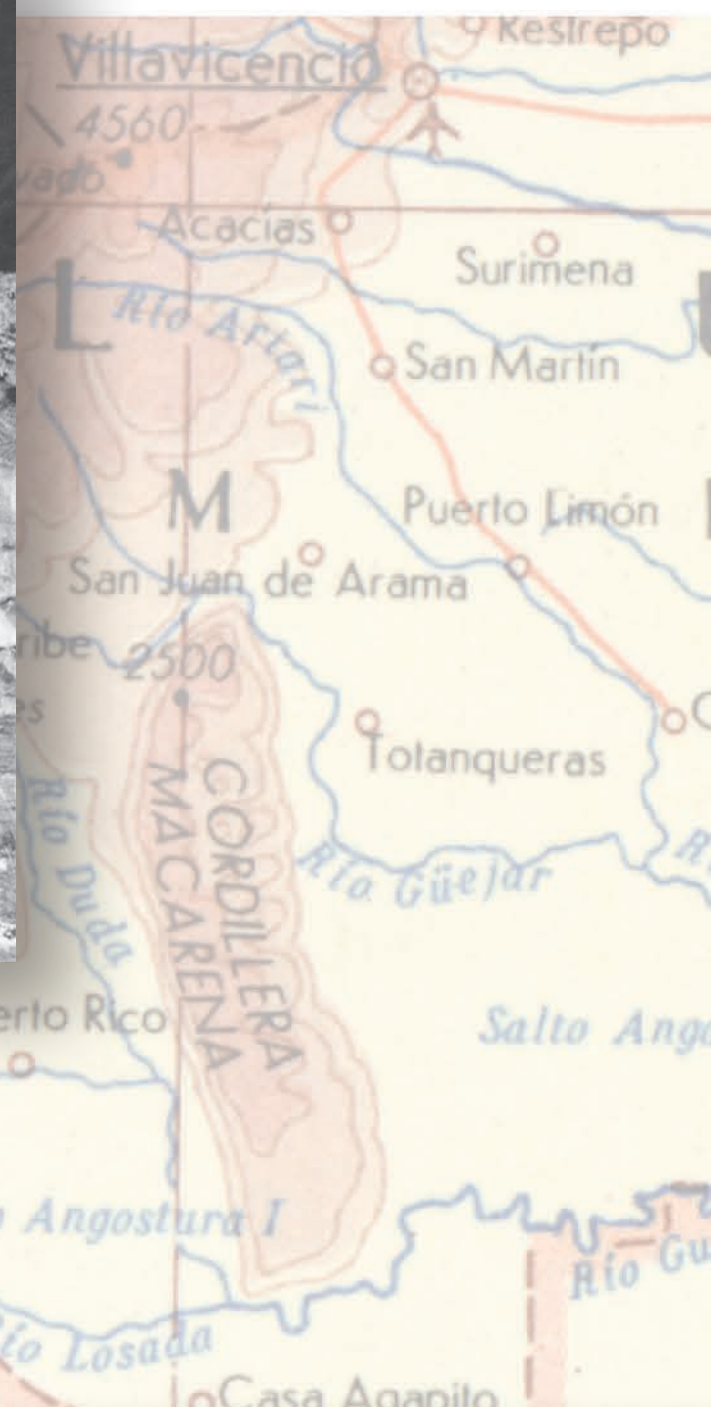
COTOPAXI ECUADOR 1972



▲ Wulkan Sangay, fot. w domenie publicznej



▲ Obóz przemoczonych Czechów w drodze na Sangay, wrzesień 1972, fot. ze zbiorów L. i P. Hradeckich



NA SANGAY (5230 m) ekipa czeska – Braun, Ginzel, Hradeccy, Lysenko, Mlčoch i Zelený – wyruszyła 7 września przez Riobambę i Alao, skąd przy wsparciu miejscowych przewodników i tragarzy po 4 dniach marszu w mżawce, przez mokradła i zarośla osiągnęła kraterę eksplozywny i lawowy. Na niewystygłych jeszcze skałach ekipa suszyła ubrania, a w drodze powrotnej niestety spędziła 4 dni znów w mokrym środowisku.

NA CHIMBORAZO Jerzy Dobrzyński i Andrzej Paulo ruszyli 6 września z zamiarem przeprowadzenia pierwszego trawersowania masywu, który ma cztery wybitne wierzchołki. Centralny (5865) został zdobyty tylko raz i dopiero w 1971 roku, a wschodni pozostał dziewiczy. Następnego dnia osiągnęli od północy wierzchołki 6269 i 6310 m oraz górny skraj wschodniego lodospadu, skąd wycofali się ze względu na długotrwałą złą widoczność. W tej sytuacji Polacy próbowali dołączyć do czeskiej wyprawy na Sangay, ale nie znaleźli przewodnika. W dniach 13–14 września przypuścili kolejny atak na Chimborazo, tym razem od wschodu, i dokonali pierwszego wejścia na wierzchołek Nicolas Martinez (ok. 5600 m). W dniach 17–19 września Braun, Ginzel i Mlčoch weszli na wierzchołki 6269 i 6310 m Chimborazo tzw. drogą normalną od zachodu.



▲ W indiańskiej wiosce Alao w drodze na Sangay, wrzesień 1972, fot. ze zbiorów L. i P. Hradeckich



▲ Masyw Chimborazo, wrzesień 1972, fot. J. Dobrzyński



▲ Jerzy Dobrzyński wśród mieszkank Alao, wrzesień 1972



▲ Jerzy Dobrzyński i Andrzej Paulo pod Chimborazo, 6 IX 1972, fot. J. Naglik

COTOPAXI ECUADOR 1972

POMIĘDZY wyprawami w góry i kartowaniem obszarów Cotopaxi uczestnicy ekspedycji starali się poznawać okoliczną przyrodę, a także miejscowości i mieszkańców Ekwadoru.



▲ Quito, lipiec 1972, fot. J. Dobrzyński



▲ Festiwal „La Mama Negra”, Latacunga, wrzesień 1972, fot. J. Dobrzyński



▲ Portowe miasto Guayaquil, wrzesień 1972, fot. J. Dobrzyński



▲ Targ w Latacundze, sierpień 1972, fot. J. Dobrzyński

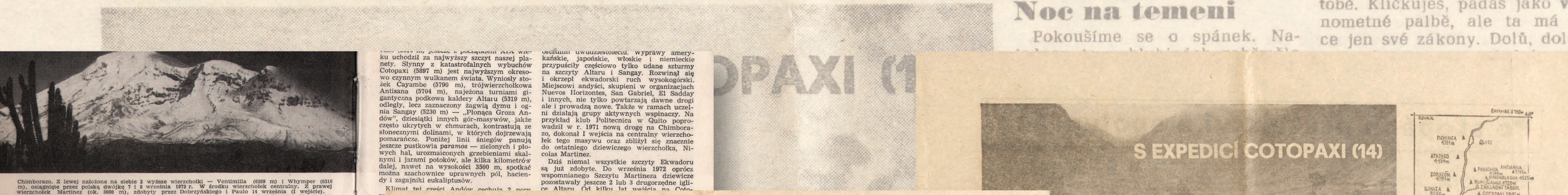


▲ Dzieci na targu w Latacundze, wrzesień 1972, fot. J. Dobrzyński



▲ Transport publiczny w Ekwadorze, 1972, fot. J. Dobrzyński

W TRAKCIE WYPRAWY i po jej zakończeniu w prasie czeskosłowackiej i polskiej ukazało się wiele artykułów i opracowań naukowych dotyczących ekspedycji.



Noc na temeni Pokojujmy se o spánek. Na tobie. Kliĉkuješ, padáš jako nometné palbě, ale ta mace jen své zákony. Dolů, do

Wyprowa na wulkany Ekwadoru

Od lipca do września 1972 r. przebywała na terenie Ekwadoru czeskosłowacko-polska Wyprowa „Cotopaxi 72”. Zorganizowana przez przyrodniczo-geologicznego i geologicznego, pod patronatem Ministerstwa Kultury CSRS oraz stowarzyszenia „Klub Wysokogórski” przy poparciu Polskiego Towarzystwa Geologicznego. Przygotowanie wyprawy, kierował inż. Zelený, trwała półtora roku i spoczęła głównie na uczestnictwie. Pomoc finansowa była sprawozdawcza około 100 000 000 czeskosłowackich koron. Wyprowa prowadziła przy poparciu Ministerstwa Recursu Naturales i Casa de la Cultura Escorialiana oraz placówek dydaktycznych CSRS i Polski w Quito.

W wyprawie uczestniczyło 11 dyplomatów czeskosłowackich i 2 Polaków. Trzon stanowił geolog: dr. D. Lenka i Petr Braducey, dr. Miroslav Krůta, dr. Vladimír Lysenko, Bedřich Mišoch, Gustav Omla z inż. Andrzejem Paulo. W skład wchodził ponadto: etnolog inż. Miroslav Zelený (kierownik), antropolog dr. Enrico Vela, zoolog, fotograf inż. Jiří Klásek, psycholog — Gabriela Zoubková, dziennikarz, Bohoslav Braun, operator filmowy — Petr Polák oraz metalurg — Jerg Dobryzski. Za wybitną pomoc udzieloną ekipie i osobliwie w zdobywaniu Cotopaxi, godność członka honorowego wyprawy przyznano choregrafa Rafaela Pilla w Quito, słowny Nagłówek.

W czasie przygotowań, dla lepszego poznania się w terenie i wyłonienia ostatecznego zespołu, zorganizowano jesienią 1971 r. wspólną wyprawę do jaskiń Sieteñi i Litivorego do Draconu w Tatrach Polskich.

S EXPEDICI COTOPAXI (13)

OGNIWY

DÉMON AND

W tym roku osiągnięto najbardziej imponujący sukces — zdobycie szczytu Andów. W tym celu wzięto udział w wyprawie, która miała na celu zdobycie szczytu Andów. W tym celu wzięto udział w wyprawie, która miała na celu zdobycie szczytu Andów.

Noc na temeni

Pokojujmy se o spánek. Na tobie. Kliĉkuješ, padáš jako nometné palbě, ale ta mace jen své zákony. Dolů, do

Trávní v tvář štěpů

S EXPEDICI COTOPAXI (14)

Na dnie krateru



První setkání

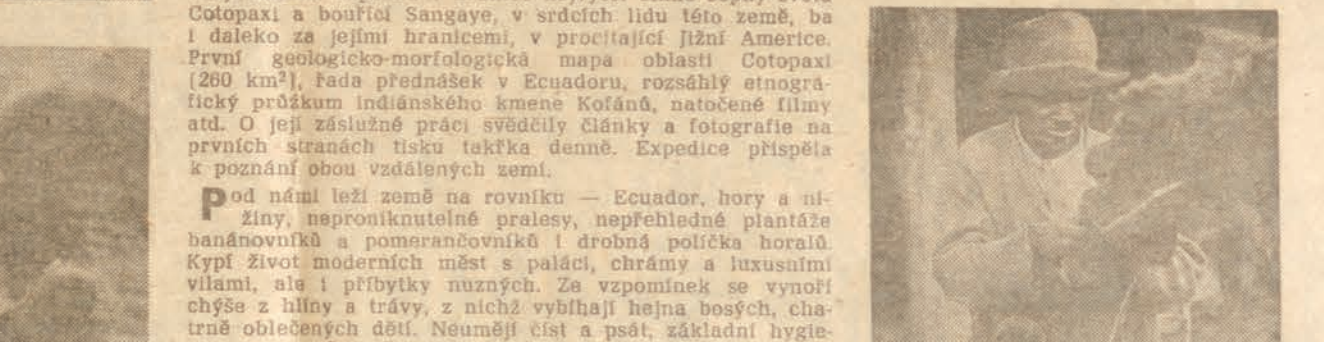
Horská sauna

Na dno



Na osmi dnech

Marné běsnění



Na dnie krateru

Na dnie krateru

Smialy wyczyn alpinistów

Polski i Czechosłowacji

Na dnie wulkanu Cotopaxi

Mucho by odważny

Na dnie wulkanu Cotopaxi

Smialy wyczyn alpinistów
Polski i Czechosłowacji

Na dnie wulkanu Cotopaxi

Mucho by odważny

Na dnie krateru

COTOPAXI

ANDRZEJ STANOWSKI

NA DNE KRATERU COTOPAXI

Blahoslav Braun

V ledu a ohni And

W roku 1972... Blahoslav Braun... V ledu a ohni And... Kamarad